

dr hab. Dorota Merecz-Kot, prof. UŁ
Instytut Psychologii, UŁ
Aleja Rodziny Scheiblerów 2,
90-001 Łódź
e-mail: dorota.merecz@now.uni.lodz.pl
tel. 609 829 598

Łódź, dn. 30.10.2025

Druga recenzja rozprawy doktorskiej Pani mgr Sary Natalii Peplińskiej pt.:

„Prężność jako zasób podmiotowy oraz rola optymizmu poznawczego i zachowań przesądnych w kontekście doświadczanego poziomu stresu i częstotliwości występowania PTSD u osób żyjących z wirusem HIV”

przygotowanej pod kierunkiem dr hab. Kamilli Bargiel-Matusiewicz, prof. UW

Przedstawiona do recenzji poprawiona rozprawa doktorska w sposób adekwatny uwzględnia znakomitą większość moich uwag. Dotyczy to zarówno części teoretycznej jak i empirycznej pracy. Bardziej przemyślany układ pracy i rzeczowe wyjaśnienia dotyczące sposobu prowadzenia badań i ich części analitycznej pozwalają na lepszą percepcję pracy i poprawiają logikę wyводу.

Doceniam rozwinięcie podrozdziału pt. Życie z HIV- aspekt społeczny i psychologiczny, w którym obecnie wyraźnie zostały zaakcentowane fakty dotyczące wyzwań jakie niesie diagnoza seropozytywności, podobnie rzecz ma się z kolejnym rozdziałem pt.” Stres, radzenie sobie i konsekwencje życia z HIV, gdzie również pojawiły się klarowniejsze odniesienia do osób żyjących z HIV oraz zadawalające uzasadnienie wyboru koncepcji fenomenologiczno-poznawczej stresu jako ramy teoretycznej własnego projektu badawczego. Uporządkowanie części dotyczącej wybranych strategii zaradczych poprzez omówienie w pierwszej kolejności fenomenu myślenia magicznego, a następnie ukazanie charakteru i roli zachowań przesądnych i podjęcie decyzji o konceptualizacji optymizmu poznawczego jako zasobu jednostki uznają za trafne i przydające klarowności modelowi teoretycznemu, który Badaczka weryfikuje. Zadawalający jest również

opis PTSD, który wcześniej kwestionowałam. Doktorantka adekwatnie do aktualnego stanu wiedzy przedstawia fakty na temat kryteriów diagnostycznych PTSD oraz dobrze oddaje stan dyskusji naukowej na temat tego czy diagnoza seropozytywności uprawnia do postawienia diagnozy PTSD.

Struktura i zakres pracy

Struktura pracy poprawna, choć w dalszym ciągu zauważalne są niedociągnięcia edytorskie- np. niektóre zapisy niezgodne ze standardem APA7, niestaranna edycja niektórych tabel, drobne potknięcia językowe. Zakres pracy miejscami wydaje się szerszy niż tematyka pracy. Pozostaję z pytaniem dlaczego, konieczne było tak szerokie odniesienie się do stygmatyzacji i piętna skoro, nie są to zmienne w badaniu? Z mojej perspektywy, te zagadnienia zasługują na wzmiankę, tak jak zaledwie wzmiankowane były inne stresory. Cały rozdział pt. Stres związany z HIV/ AIDS pozostaje w pewnym sensie niespójny, prawdopodobnie poprzez brak wyraźnego rozróżnienia pomiędzy stresorami związanymi z HIV/AIDS i potencjalnymi konsekwencjami stresu wynikającego z seropozytywności takimi jak zaburzenia adaptacyjne czy ewentualne PTSD.

Wartość merytoryczna rozprawy

Oceniając w drugiej recenzji wartość merytoryczną rozprawy skupię się na jej części empirycznej, która ma największe znaczenie. Wynika to również z faktu iż korekty dokonane w części teoretycznej są dla mnie satysfakcjonujące.

Z pewnym rozczarowaniem, przyjmuję fakt, że w dalszym ciągu cel pracy nie został wyrażony explicite w części empirycznej- jest on zawarty wyłącznie w streszczeniu i w dodatku w dość wątpliwej formule. Celem jest bowiem „weryfikacja hipotez”, którą traktuję raczej jako narzędzie do realizacji celu, którym mogłoby rozpoznanie związków pomiędzy interesującymi Badaczkę fenomenami. Jednak podobnie, jak w pierwszej recenzji, wprowadzenie do skonstruowanego przez Doktorantkę modelu teoretycznego uznaję za interesujące, rzetelne, spójne i oparte na obszernym przeglądzie literatury przedmiotu. Tak jak już pisałam, w tej części Doktorantka

wykazała się znajomością tematyki, potrafiła w sposób adekwatny przedstawić swoje myślenie dotyczące relacji pomiędzy fenomenami będącymi w obszarze jej zainteresowania oraz uzasadnić swoje założenia. W prowadzone w nowej wersji modelu modyfikacje są zasadne i oczekiwane. Doceniam również logikę uzasadnienia wyboru grup porównawczych. Nowa wersja opisu, czyni całość bardziej zrozumiałą. Trafiony jest też zabieg tematycznego pogrupowania licznych hipotez badawczych.

Procedura badania i opis grupy oraz narzędzi badawczych przedstawiony został zgodnie ze standardami, wniesione korekty sprawiają, że tekst jest lepiej przyswajalny i koherentny. Doktorantka dokonała również adaptacji Skali Stresu HIV/AIDS, co należy uznać za dodatkowy atut tej pracy. W polskiej literaturze brakowało narzędzia pomiaru stresu uwzględniającego specyficzne stresory, z którymi zmagają się osoby żyjące z HIV/AIDS.

Statystyki opisowe zostały przedstawione poprawnie, dobór metod statystycznych jest adekwatny do charakteru danych i postawionych hipotez oraz pytań badawczych.

Nowe podejście analityczne w części dotyczącej porównań międzygrupowych (4 zamiast 5 grup porównawczych) jest do zaakceptowania. Jednak pozostawienie grupy osób HIV(-), uzależnienia (-), nawet po usunięciu z grupy osób o skrajnie wysokich wynikach w skali PCL-5 w dalszym ciągu uznaję za wątpliwe i nie przekonuje mnie uzasadnienie, że tę grupę utworzono „w celu kontrolowania zmiennych związanych ze stygmatyzacją i uzależnieniem”. Sposób pozyskiwania danych od tej grupy osób (za pośrednictwem social mediów o tematyce psychologicznej) nie dawał takich gwarancji. Być może nawet sprawił, że w grupie tzw. osób zdrowych znalazły się osoby z problemami natury psychologicznej, w kryzysie psychicznym. To przypuszczenie potwierdza wysoki odsetek osób (43%), które z dużym prawdopodobieństwem mogłyby otrzymać diagnozę PTSD. Podczas gdy, w grupie osób seropozytywnych bez uzależnienia wskaźnik ten wynosił 30%. To powinno zastanowić. W odniesieniu do grupy tzw. zdrowych, Doktorantka sformułowała 3 hipotezy badawcze (w skrócie, oczekiwała, że osoby z grupy HIV- będą doświadczały mniejszego stresu, mniejszego nasilenia objawów PTSD i będzie je charakteryzował wyższy poziom prężności w porównaniu do osób z grupy HIV+) i jedno pytanie

badawcze o to czy istnieją odmienne predyktory PTSD u osób o odmiennym statusie serologicznym. Uwzględnivszy tytuł pracy, ani odpowiedź na pytanie badawcze, ani weryfikacja powyższych hipotez nie była konieczna dla realizacji projektu, a włączenie tej grupy jest źródłem trudności interpretacyjnych w innych obszarach pracy, na które naraża się Doktorantka. Być może jednak, nie zauważam jakiejś istotnej przesłanki, która skłoniła Doktorantkę do takiego właśnie podejścia.

Doktorantka wykazała się oczekiwanymi kompetencjami w zakresie analizy danych i opisu wyników. W nowej wersji pracy doceniam rozbudowaną i usystematyzowaną dyskusję konfrontującą ustalenia własne z istniejącymi ustaleniami empirycznymi, tam gdzie to było możliwe, a w przypadku optymizmu poznawczego, myślenia magicznego i zachowań przesądnych, odniesienie do dowodów pośrednich. Objaśnienia dla uzyskanych wyników są w większości interesujące, warte dalszej eksploracji naukowej, choć w pewnych fragmentach zabrakło mi otwartego przyznania, że sposób doboru grupy 4 i brak możliwości kontrolowania w tej grupie wielu zmiennych zakłócających, mógł być przyczyną uzyskanych niespójności czy też zaskakujących wyników. Finalną refleksją w pracy jest omówienie ograniczeń pracy i przyszłych kierunków badań naukowych. Szczególnie w części poświęconej przyszłym kierunkom badań, Doktorantka śmiało kreśli obszary, które warto byłoby eksplorować. Szczególnie przemawia do mnie apel by eksplorować rolę zachowań przesądnych jako strategii radzenia sobie ze stresem. To obiecujący kierunek badań.

Niewątpliwie nowatorskie są uzyskane przez Doktorantkę dane dotyczące związków indywidualnego optymizmu poznawczego, zachowań przesądnych ze stresem i nasileniem objawów PTSD. Poznawczo interesujące i warte dalszych badań naukowych jest uwzględnienie tych zmiennych w modelach teoretycznych objaśniających występowanie i utrzymywanie się np. psychopatologii, a także uwzględnienie roli myślenia magicznego w psychoedukacji i psychoterapii osób zmagających się z wyzwaniami adaptacyjnymi w obszarze zdrowia/choroby. Konceptualizacja Doktorantki rozpoczyna nowy interesujący nurt badań i to niewątpliwie jest mocnym poznawczym walorem tej rozprawy.

Konkluzja

Ja, niżej podpisana stwierdzam, że recenzowana rozprawa doktorska spełnia wszystkie warunki określone w art. 13.1 Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz.U. nr 65 poz. 595 z późn. zmianami), dlatego wnioskuję do Rady Naukowej Instytutu Psychologii PAN przyjęcie rozprawy Pani mgr Sary Natalii Peplińskiej pt.: „Prężność jako zasób podmiotowy oraz rola optymizmu poznawczego i zachowań przesądnych w kontekście doświadczanego poziomu stresu i częstotliwości występowania PTSD u osób żyjących z wirusem HIV" i dopuszczenie Pani mgr Sary Peplińskiej do dalszych etapów postępowania w sprawie nadania stopnia doktora.